

УДК 633.112.1"324":631.527.541.2:631.527.34

Кузьменко Є. А., Хоменко С. О.

Миронівський інститут пшениці імені В. М. Ремесла НААН, вул. Центральна, 68, корпус 2, с. Центральне, Миронівський р-н, Київська обл., 08853, Україна, e-mail: evgeniy.kuzmenko.springwheat@gmail.com

ТРАНСГРЕСИВНА МІНЛИВІСТЬ ОЗНАК ПРОДУКТИВНОСТІ ГІБРИДІВ F₂ ПШЕНИЦІ ТВЕРДОЇ ЯРОЇ

Аналіз селекційно-генетичних досліджень з пшениці показує, що генетична природа трансгресій вивчена недостатньо. Вважається, що причиною трансгресивного розщеплення є об'єднання в гібридному організмі генотипів батьків, які доповнюють один одного окремими генами. Трансгресивна мінливість продуктивності колоса істотно залежить від особливостей успадкування ознаки. Позитивні трансгресії (найбільш цінні в селекційній практиці), як правило, виникають у комбінаціях з повним або частковим домінуванням ознаки кращого батька чи з наддомінуванням при неалельній взаємодії генів.

Тому для практичної селекції на продуктивність великого значення набувають позитивні трансгресії, отримані в результаті появи рекомбінатів за певними господарсько цінними ознаками.

Мета досліджень передбачала встановити ступінь і частоту трансгресій за показниками продуктивності у гібридів другого польіння пшениці твердої ярої. Дослідження проводились впродовж 2017 року у лабораторії селекції ярої пшениці Миронівського інституту пшениці імені В. М. Ремесла НААН України. Матеріалом для досліджень слугували 42 комбінації внутрішньовидових схрещувань.

Висока частота позитивної трансгресії спостерігалась за ознакою «довжина колоса» у 27 (64,3 %) внутрішньовидових гібридів: 'Харківська 39 / Кучумовка' (Тч = 95,0 %), 'Харківська 39 / Тера' (Тч = 95,0 %), 'Харківська 39 / МІП Райдужна' (Тч = 95,0 %), 'Харківська 39 / Жізель' (Тч = 90,0 %), 'Харківська 39 / Харківська 27' (Тч = 90,0 %), 'Харківська 39 / Спадщина' (Тч = 85,0 %) та інші.

За кількістю колосків з колоса у 20 комбінацій (47,6 %) спостерігали позитивні трансгресії: 'Харківська 39 / Кучумовка' (Тс = 72,7 %), 'Харківська 39 / Спадщина' (Тс = 63,6 %), 'Харківська 39 / Жізель' (Тс = 54,5 %), 'Харківська 39 / Харківська 27' (Тс = 45,5 %) та інші.

За показником «кількість зерен з колоса» серед матеріалу, що досліджувався, найвищий ступінь позитивної трансгресії відмічено у 27 внутрішньовидових комбінацій (64,3 %): 'Харківська 39 / Харківська 27' (Тс = 85,7 %), 'Харківська 39 / Тера' (Тс = 81,0 %), 'Харківська 39 / МІП Райдужна' (Тс = 71,4 %), 'Харківська 39 / Спадщина' (Тс = 61,9 %) та інші. Частота позитивної трансгресії спостерігалася у 27 (64,3 %) гібридів другого покоління пшениці твердої ярої.

За масою зерна з колоса, ступінь позитивної трансгресії проявився у 26 комбінацій (61,9 %): 'Харківська 39 / Спадщина' ($T_c = 97,3$ %), 'Харківська 39 / МІП Райдужна' ($T_c = 94,7$ %), 'Харківська 39 / Тера' ($T_c = 92,0$ %), 'Харківська 27 / МІП Райдужна' ($T_c = 50,8$ %) та інші. Частота позитивної трансгресії виявилась у 26 (61,9 %) внутрішньовидових гібридів F_2 .

За результатами досліджень встановлено високий рівень частоти і ступеня прояву позитивних трансгресій у популяції другого покоління пшениці твердої ярої. Найбільша кількість позитивних трансгресій виявилась за ознаками довжина колоса та кількість зерен з колоса.

Таким чином виділені у F_2 трансгресивні форми можуть бути надалі використані в якості вихідного матеріалу для добору трансгресивних форм і в більш пізніх поколіннях.

УДК 631.526.32

Курочка Н. В.^{*}, Мізерна Н. А., Матус В. М., Носуля А. М.

Український інститут експертизи сортів рослин, вул. Генерала Родимцева, 15, м. Київ, 03041, Україна, *e-mail:kurochka2310@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗИ КОНЮШИНИ ЛУЧНОЇ (*TRIFOLIUM PRATENSE* L.) НА ВІДМІННІСТЬ, ОДНОРІДНІСТЬ ТА СТАБІЛЬНІСТЬ

Конюшина лучна (*Trifolium pratense* L.) багаторічна кормова культура, є однією з найкращих кормових трав, оскільки має високу кормову цінність. Містить майже всі амінокислоти, в тому числі найважливіші – лізин, метіонін, триптофан. Корми виготовлені з конюшини лучної багаті на протеїн, мінеральні речовини, вітаміни. В 100 кг зеленої маси міститься в середньому 21 к. од. та 2,7 кг перетравного протеїну, в сінні – відповідно 52 і 7,9. Урожайність зеленої маси за два укоси в середньому складає 30–50 т/га, сіна – 5–10 т/га.

У Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні на 2018 рік, станом на 06 березня 2018 року, нараховується 24 сорти конюшини лучної, 42 % з яких отримали державну реєстрацію впродовж останніх років (2014–2017 рр.). Частка сортів вітчизняної селекції в Держреєстрі складає 71 %, іноземного походження – 29 %.

Методикою проведення експертизи сортів конюшини лучної (червоної) (*Trifolium pratense* L.) на відмінність, однорідність та стабільність передбачено 20 морфологічних ідентифікаційних ознак сорту рослин. Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні, кількісні, псевдоякісні).

Оцінюючи сорти за кількісними ознаками (довжина та товщина стебла, кількість міжвузлів на стеблі та ін.), вимірювання проводять